

prof. Sławomir Witkowski
Dziedzina sztuki plastyczne
Dyscyplina sztuki piękne

Gdańsk, 08.10.2019

Wydział Grafiki
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku

RECENZJA

Recenzja została zlecona przez Wydział Grafiki i Komunikacji Wizualnej Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, w imieniu Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów (BCK-VII-L-6934-2019) działającej w oparciu o art. 18a ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (z późniejszymi zmianami). Według pisma Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 5 czerwca 2019 roku skierowanego do Dziekana Wydział Grafiki i Komunikacji Wizualnej Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu prof. dr hab. Andrzeja Bobrowskiego w dniu 3 kwietnia 2019 roku została powołana komisja habilitacyjna, w której zostałem wskazany jako recenzent dorobku artystycznego i dydaktycznego

Pani dr Justyny Machnickiej

oraz zrealizowanej przez nią pracy habilitacyjnej pod tytułem **Justyna Machnicka (s)twórczyni. Plakaty z lat 2012-2018** na podstawie przesłanej dokumentacji.

W myśl ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki [Dz. U. Z 2003 r. nr 65, poz. 595, Dz. U. Z 2005 roku nr 164, poz. 1365, Dz. U. Z 2011 r. nr 84, poz. 455] Rada Wydziału Grafiki i Komunikacji Wizualnej Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu posiada uprawnienia do przeprowadzenia postępowania na stopień doktora habilitowanego sztuk plastycznych w dyscyplinie sztuki piękne.

Przesłana dokumentacja zgodnie z ustawą zawierała:

- Kopię pisma Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z 5 czerwca 2019 roku informujące o powołaniu komisji habilitacyjnej do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Justyny Machnickiej.
- Harmonogram postępowania habilitacyjnego.
- Kopia dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora.
- Autoreferat w języku polskim i angielskim.
- Katalog z wystawy „Justyna Machnicka (s)twórczyni. Plakaty z lat 2012-2018.
- Dokumentacja publicznej prezentacji dorobku artystycznego.
- Portfolio 2012-2018 – wraz z wykazem dorobku artystycznego, dydaktycznego, naukowego oraz z dokumentacją działalności projektowej, artystycznej i twórczej obejmującą okres po uzyskaniu stopnia doktora.

- Dydaktyka – dokumentacja pracy dydaktycznej z wyborem prac studenckich obejmująca okres po uzyskaniu stopnia doktora).
- Całość dokumentacji zapisanej na nośniku pendrive.

Dane dotyczące habilitanta

Pani Justyna Machnicka urodziła się w Połczynie Zdroju 28 stycznia w 1980 roku. W latach 1995-2000 uczęszczała do Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie, uzyskując dyplom w specjalności wystawiennictwo. Od 2000 do 2005 roku studiowała na Wydziale Grafiki i Architektury Wnętrz Wyższej Szkoły Sztuki Użytkowej w Szczecinie. Dyplom magisterski ze specjalności grafiki użytkowej obroniła z wyróżnieniem w pracowni dra hab. Andrzeja Tomczaka. Zaraz po uzyskaniu stopnia magistra habilitantka zostaje zatrudniona na godzinach zleconych na stanowisku instruktora a następnie asystenta w macierzystej uczelni.

Równolegle w latach 2005-2008 podejmuje pracę na stanowisku grafika komputerowego w szczecińskiej firmie Fibermedia S.C. W 2010 zostaje zatrudniona na pełnym etacie na Wydziale Sztuk Wizualnych Akademii Sztuki w Szczecinie, gdzie pracuje do dzisiaj jako adiunkt, prowadząc obecnie Pracownię Projektowania Wydawnictw i Publikacji Cyfrowych.

Stopień doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie sztuki piękne został jej nadany w dniu 12 czerwca 2012 roku uchwałą Rady Wydziału Grafiki i Komunikacji Wizualnej Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu na podstawie rozprawy doktorskiej oraz dzieła projektowego zatytułowanego *Estetyka a funkcjonalność w internecie. Wpływ nowoczesnych technologii na jakość projektowania graficznego*. Promotorem w przewodzie był dr hab. Krzysztof Molenda, prof. nadzw. UAP, zaś recenzentami zostali profesor Henryk Regimowicz oraz profesor Sławomir Janiak. W 2017 roku kończy studia podyplomowe w zakresie *User Experience Design* na SWPS Uniwersytecie Humanistycznospołecznym w Warszawie.

Habilitantka deklaruje podejmowanie działań w obszarze projektowania graficznego ze szczególnym wskazaniem na plakat oraz projektowanie grafiki interaktywnej – interfejsów i stron www. Dziełem wskazanym w przewodzie habilitacyjnym dr Justyny Machnickiej jest seria autorskich plakatów noszących tytuł: **Justyna Machnicka (s)twórczyni. Plakaty z lat 2012-2018**. Zestaw był prezentowany w styczniu 2019 roku w Galerii przy Cerkwi w Filharmonii imienia Mieczysława Karłowicza w Szczecinie.

Ocena autoreferatu

Autoreferat jest obowiązkową częścią ogólnej prezentacji dokonań habilitanta. Materiały tekstowe oraz dokumentacja dzieła habilitacyjnego zostały opublikowane w czterech tomach w pionowym formacie A4, zatytułowanych: **Dokumentacja 1 – Portfolio 2012-2018; Dokumentacja 2 – Dydaktyka; Autoreferat / Self-paper; (s)twórczyni – Justyna Machnicka Plakaty z lat 2012-2018**. Wszystkie tomy mają oprawę miękką klejoną.

Charakter layoutu jest precyzyjnie przemyślany i zaprojektowany w klasycznym stylu wydawnictw naukowych. Najważniejsza jest treść, zaś układy liternicze powinny być maksymalnie „przeźroczyste”, nierozpraszaające w trakcie czytania. Okładki są białe z minimalistyczną typografią, ograniczającą się jedynie do przekazania podstawowych informacji: tytuł – autor – afiliacja.

Wyjątkiem jest okładka do zeszytu prezentującego dzieło habilitacyjne. Tutaj autorka wykorzystała główny motyw literniczy z plakatu promującego wystawę. Czwarta strona tej okładki jest kontrą pierwszej. Kanoniczny sposób na ukazanie podwójnej natury projektantki oraz blasków i cieni tego zawodu. Na pozostałych okładkach dr Machnicka zastosowała prosty układ chorągiewkowy do lewej, umieszczony na pionowej osi strony. Wielkość liter zmniejsza się stopniowo, zgodnie z hierarchią informacji 16 pkt – 13 pkt – 11 pkt. Jedynym wyróżniającym się optycznie akcentem – oprócz wersalików zastosowanych w tytule – jest imię i nazwisko autorki zapisane w pogrubionej wersji litery. Habilitantka w całej czterotomowej publikacji użyła jednego fontu *Roboto* w wersji bezszeryfowej z dwiema wagami optycznymi: Regular i Bold. *Roboto* to krój pisma zaprojektowany w 2011 roku przez Christiana Robertsona na zlecenie Googla i obecnie stosowany w większości jego produktów. Dzięki dostępności w otwartej licencji na Google Fonts cieszy się dużą popularnością wśród projektantów, szczególnie specjalizujących się w projektowaniu interfejsów. Ma bardzo dobrze zbalansowaną optyczną architekturę rytmu i duktury litery. W tomie **Autoreferat / Self-paper** zawierającym tekst autoprezentacyjny habilitantka umieszcza również wszystkie niezbędne informacje dotyczące jej osiągnięć artystycznych, działalności dydaktycznej, naukowo-badawczej i popularyzatorskiej. Całość tekstu zakomponowana jest w układzie jednokolumnowym o wymiarach 14 cm x 25 cm. Margines wewnętrzny 5 cm zewnętrzny 2 cm. Przesunięcie kolumny do marginesu zewnętrznego jest mądrą decyzją w przypadku zastosowania oprawy klejonej uniemożliwiającej swobodną i pełną ekspozycję rozkładówki.

Blokowe kolumny złożone zostały fontem o wielkości 11 pkt z 16 pkt interlinią – dzięki temu tekst jest jasny, czytelny, bardzo przyjazny w odbiorze. Tytuły, podtytuły i wyszczególnienia w rozdziałach są właściwie zhierarchizowane grubością kroju pisma oraz odpowiednimi odstępami budującymi przejrzystość sekcji informacji.

Celowej skromności i zdyscyplinowaniu układów typograficznych towarzyszy dynamiczna forma prezentacji zdjęć. Widać to przede wszystkim w tomach **Portfolio 2012-2018**, **Dydaktyka**. Tutaj rozkładówki są różnorodne, fotografie – w zależności od wewnętrznej logiki kompozycji – są komponowane na spadek, całostronicowo lub multiekspozycyjnie, dzięki temu – tam gdzie obraz jest istotą przekazywanych treści – mamy uczucie kontaktu z nowoczesnym, pełnym energii designem.

Oceniając bardzo pozytywnie wizualną stronę wydawnictw, mam wszakże jedną krytyczną uwagę. Dotyczy ona decyzji wyboru gramatury papieru użytego do środków publikacji.

Jest stanowczo zbyt gruba. Przy klejonym grzbiecie papier o gramaturze 170 g/m² i formacie A4 po pierwsze niepotrzebnie zwiększa wagę bloku książki, po drugie sztywność kart wywołuje efekt sprężynowania i samozamykania się książki.

Decyzja użycia tak grubego papieru w celu, jak sądzę, przydania wagi opracowaniu była błędna. Problemy z utrzymaniem otwartego tomu w trakcie czytania, z robieniem notatek i poszukiwaniem informacji powodują irytację i złość. Uczucia te chwilami górują nad pozytywnymi wrażeniami w odniesieniu do pracy habilitantki. Tak doświadczona projektantka jaką bez wątpienia jest dr Justyna Machnicka, nie powinna popełniać tak oczywistych błędów.

Kilka słów oceny treści zawartych w atoreferacie. W spisie treści znajdziemy następujące rozdziały: 1. Wykaz skrótów, 2. Wstęp, 3. Studia, 4. Praca zawodowa, 5. Doktorat, 6. Obszar działań i priorytety projektowe, 7. Opis osiągnięcia artystycznego, 8. Omówienie pozostałych osiągnięć

projektowych, 9. Działalność dydaktyczna, 10 Działalność naukowo-badawcza i popularyzująca sztukę, 11. Nota biograficzna, 12. Bibliografia i źródła internetowe.

Habilitationka prezentuje w nim przekrojowe ujęcie drogi artystyczno-projektowej od czasów studiów do dnia dzisiejszego. Swoje refleksje przekazuje językiem prostym i precyzyjnym. Konstrukcja tej dysertacji jest przemyślana. Treść jest przekonująca, czujemy szczerą wypowiedzi i pasję towarzyszącą jej relacji. Opisuje swoje doświadczenia.

Jej praca i aktywność zawodowa oparta jest na trzech filarach umiejętności i kompetencji zawodowej. Pierwszy – to wykształcenie akademickie, drugi – to praca zawodowa dla rynku komercyjnego, trzeci – to stały imperatyw potrzeby samodoskonalenia i poszerzania swoich umiejętności. Dzięki takiej postawie oraz efektom swojej pracy dr Justyna Machnicka należy do znaczącej grupy młodych polskich projektantów tworzących wartości współczesnego, nowoczesnego Dizajnu.

W rozdziale **Obszar działań i priorytety projektowe** bohaterka tej recenzji wyjaśnia powody decyzji, by jako dzieło habilitacyjne przedstawić swoje autorskie plakaty z okresu 2012-2018. Warto w tym miejscu zacytować słowa autorki: *Plakat autorski [...] Jest dla mnie odskocznią od projektów, które robię na zlecenie, zwłaszcza tych, w których kreacja zależna jest od sztywnych ram projektowych, wymagań funkcjonalnych, użytecznych i innych wytycznych, gdzie nie zawsze mogę pozwolić sobie na eksperymenty plastyczne. Autonomia jaką daje mi twórczość self-edition jest po przeciwległej stronie bieguny w stosunku do pracy w zespole projektowym. Jest obszarem służącym do eksperymentów formalnych, które wzbogacają moje działania zawodowe. Jest też swego rodzaju działalnością intelektualną, mobilizacją do obserwacji świata, poszukiwań drugiego dna, pewnych zależności i skojarzeń.* Nic dodać nic ująć – plakaty autorskie są dla habilitantki obszarem wolności i poszukiwania osobistej niepodległości w wypowiedzi. Przeglądając projekty plakatów, które ilustrują tekst autoreferatu, nie trudno zauważyć bogactwo formy i stylistyki języka budującego komunikat wizualny tych prac. Odnajdujemy w nich inspiracje plakatami mistrzów polskiej szkoły plakatu – swobodny gesty ręki w pracy *Woman in jazz* (2018) – przypomina „kaligrafię” Mieczysława Wasilewskiego, zaś w pracy *Information war* (2014) odnajdujemy ślady retoryki wypowiedzi Lexa Drewińskiego. Na koniec tej części recenzji jeszcze jeden cytat z dysertacji dr Justyny Machnickiej: *Fenomenalne w plakacie jest to, że może on używać języka wizualnego, przypisanego działaniom projektowym i równocześnie anektować ten, dedykowany sztukom czystym. Staram się korzystać z tych możliwości, dlatego wciąż poszerzam warsztat a wyborów formalnych staram się dokonywać z całej palety środków plastycznych i ich różnych kombinacji.*

Autoreferat oceniam bardzo pozytywnie.

Ocena dzieła projektowego (artystycznego) stanowiącego pracę habilitacyjną

Praca habilitacyjna dr Justyny Machnickiej Janickiego (s)twórczyni **Justyna Machnicka plakaty z lat 2012-2018** jest zestawem 28 realizacji powstałym po obronie pracy doktorskiej, podzielonym przez autorkę na dwie grupy: plakat autorski oraz plakaty anonsujące wydarzenia artystyczne. W pierwszej grupie autorka wyodrębniła dodatkowo trzy zestawy a) plakat autoreferujący, b) plakat ekologiczny, c) plakat społeczny:

1. Maternity. All about woman / Macierzyństwo. Wszystko o kobietach, 2013.
2. Commerce (Komercja), grudzień 2012.

3. (s)twórczyni, 2018.
4. Stop GMO, safe bees (Stop GMO, ratujmy pszczoły), 2014.
5. Water is life (Woda to życie), 2016.
6. Still life (Martwa natura), 2017.
7. Time for change. Air pollution (Czas na zmiany. Zanieczyszczenie powietrza), 2018.
8. Cyber trap (Cyber pułapka), 2016.
9. Loneliness (Samotność), 2016.
10. Online sexual abuse (Przemoc seksualna w internecie), 2016.
11. Fake life (Nieprawdziwe życie), 2017.
12. Consumerism (Konsumpcjonizm), 2017.
13. Wystawy Końcoworoczne Wydziału Sztuk Wizualnych, 2015.
14. Out of view. Wystawa plakatu (Poza widokiem), 2015.
15. Damar Catito International Workshop in Brasil (Międzynarodowe Warsztaty w Brazylii Damar Catito), 2015.
16. Najlepsze Dyplomy Katedry Grafiki Projektowej, 2016.
17. Drugi Ogólnopolski Przegląd Plakatu Autorskiego Roller Poster, 2016.
18. Zoom na Szczecin – Punkty widzenia. Wystawa polskiego malarstwa współczesnego, 2016.
19. Syfon Studio pod Globusem. Warsztaty z projektowania plakatu, 2017.
20. Najlepsze Dyplomy Grafiki Projektowej w Zajezdni Sztuki, 2017.
21. Trzeci Międzynarodowy Przegląd Plakatu Autorskiego Roller Poster, 2017.
22. Europejska Noc Muzeów na Akademii Sztuki w Szczecinie, 2018.
23. Wejść pod Globus. Wystawa końcoworoczna Wydziału Sztuk Wizualnych, 2018.
24. Look at us. Wystawa pracowników Wydziału Sztuk Wizualnych (Patrz na nas), 2018.
25. Eco Techno Roller Poster. Wystawa plakatów autorskich, 2018.
26. Design Start. Wystawa Najlepszych Dyplomów Katedry Grafiki Projektowej, 2018..
27. Czym jest plakat? Czwarty Międzynarodowy Przegląd Plakatu Autorskiego Roller Poster, 2018
28. Szczecin Visual Arts goes to Norway (Szczecińska Sztuka Wizualna jedzie do Norwegii), 2018.

Przeglądając zaproponowany przez habilitantkę zbiór plakatów, widzę w nich podstawową wartość – osobiste zaangażowanie autorki w sprawy, o których mówi.

Co ciekawe pasja i szczerść wypowiedzi towarzyszą nie tylko plakatom komentującym sprawy fundamentalne dotyczące kondycji współczesnego człowieka i świata, w którym żyje. To samo zaangażowanie jest obecne w utworach anonsujących konkretne – nierzadko – lokalne wydarzenia kulturalne. W obu przypadkach pasja projektantki widoczna jest w dbałości o formę i atrakcyjność plastyczną obrazu. O źródłach swojej twórczości pisze tak: *Dla mnie dominującym impulsem do działania jest empatia, wywoływana przez tematy, które mnie emocjonują, o których chciałabym opowiedzieć poprzez plakat. To właśnie empatia, inaczej „współodczuwanie” najczęściej stymuluje mnie do twórczego działania. Podejmuję tematykę zarówno z pierwszych stron gazet, ale również obrazuję mniej medialne sytuacje, które szczególnie leżą mi na sercu i dotyczą jako człowieka, projektantkę i matkę.* Tak, empatia to podstawowe źródło i fundament współczesnego projektowania. Plakat zaś jest szczególnym medium. W czasach niezwykle dynamicznego rozwoju nowych technologii komunikacyjnych, wszechobecnej intuicyjnej grafiki interaktywnej – plakat podejmuje dialog z ludźmi myślącymi samodzielnie i autonomicznie.

Analizując język wizualnej wypowiedzi Justyny Machnickiej, możemy wyodrębnić trzy podstawowe narzędzia plastyczne, którymi się posługuje, projektując swoje plakaty. Pierwsze to grafika wektorowa. To narzędzie umożliwia jej konstruowanie prostych w formie, czytelnych ideo-

gramów będących zapisem złożonych treści – (Komercja; Stop GMO, ratujmy pszczoły; Przemoc seksualna w internecie). Drugi środek stylistyczny budujący materię obrazu to ekspresyjny ślad wynikający z dynamicznego gestu ręki – (Konsumpcjonizm; (s)twórczyni; Martwa natura). Trzeci to fotografia, która stanowi inspirację do autorskiego komunikatu, poprzez ingerencję w strukturę obrazu np. metodami kolażu, nadaje jej nowy sens – (Woda to życie; Poza widokiem; Międzynarodowe Warsztaty w Brazylii Damar Catito).

Osobną podgrupą są plakaty typograficzne, wśród nich znajduje się mój ulubiony – „Look at us”. Na czarnym tle ręcznie napisane białe i granatowe litery tworzą mocny literniczy sygnał, stając się znakiem dla wydarzenia, jakim była wystawa prac pracowników Wydziału Sztuk Wizualnych Akademii Sztuki w Szczecinie. Z litery „o” z kreską autorka stworzyła rozpoznawalny sygnet logo Akademii, uzupełnia go inicjałem „AS” – dzięki zaznaczeniu kolorem granatowym pierwszej i ostatniej litery w angielskim zwrocie „At us”. Układ jest dźwięczny i harmonijny. Z nieodpartą mocą przypomina mi kultowy plakat Henryka Tomaszewskiego z 1959 roku do wystawy Henry Moora w warszawskiej Zachęcie.

Podstawowa zasada budowania komunikatu wizualnego w zaprezentowanych plakatach polega na umieszczeniu, z reguły w centralnym miejscu formatu, mocnego czytelnego znaku, symbolu odnoszącego się bezpośrednio do tematu komentowanego przez projektantkę. To co trzeba podkreślić – to umiejętne operowanie kolorem. Przy grafice wektorowej jest on czysty, płaski – wzmacnia działanie głównego motywu graficznego, uwypuklając jego treść.

Uwaga widza skupia się na głównym motywie graficznym, który syntetyzując znaczenia, tworzy nowe wizualne związki frazeologiczne – rulon plakatu nabity na widelec (Trzeci Międzynarodowy Przegląd Plakatu Autorskiego Roller, 2017), sylwetka ciężarnej kobiety z wielkim znakiem Nike na brzuchu (Komercja, 2012), otwarty laptop z dorysowanymi na krawędziach ostrymi, wielkimi zębami (Cyber pułapka, 2016), wskazówki zegara wskazujące godzinę za pięć dwunasta, z których unosi się czarny dym (Czas na zmiany. Zanieczyszczenie powietrza, 2018). To właśnie te, chciałoby się rzecz, retoryczne figury kształtujące wypowiedź artystki, nadają jej nowe, wieloznaczne treści. To wielka umiejętność charakteryzująca inteligentnych i wrażliwych twórców. W plakat�ch, w których główny ciężar komunikatu połoŹony jest na ideogramie, typografia – jeśli występuje – pełni rolę przede wszystkim informacyjną. Najczęściej komponowana jest w układach chorągiewkowych równanych do lewej lub prawej strony. Wzmacnia, równowaŹy lub dynamizuje obraz. Wzbogaca jego wizualną materię, nadając jej optyczną fakturalność. Jest drugoplanowym bohaterem spektaklu graficznego doskonale odgrywającym swoją rolę. Dr Justyna Machnicka profesjonalnie reŹyseruje swoje graficzne utwory.

Podsumowując ten fragment recenzji, mogę stwierdzić, Źe to co charakteryzuje prace habilitantki to stałe poszukiwanie własnego języka wizualnego mogącego w sposób precyzyjny konstruować komunikat. Robi to konsekwentnie i z pasją. PosłuŹę się cytatem z autoreferatu *Jeśli chodzi o mój styl, to staram się używać całego wachlarza form graficznych, świadomie dobierając je do „myśli”/ „sensu”, które pragnę ubrać w plakat. [...] Bardzo lubię pracować nad formą i eksperymentować z nią w poszukiwaniu adekwatnego stylu do konkretnego plakatu.*

Moją pozytywną ocenę pracy dr Justyny Machnickiej ugruntowuje przekonanie, Źe jest myślącą, wrażliwą (s)twórczynią, mającą pełną świadomość faktu, Źe współczesne projektowanie jest stałym, dynamicznym procesem poszukiwania nowych sposobów komunikacji w szerokim kon-

tekście kulturowym. Dobry projektant musi śledzić rzeczywistość i być niejako w środku najnowszych trendów wyznaczających przyszłą perspektywę dizajnu w kontekście współczesnych wyzwań cywilizacyjnych.

Ocena osiągnięć projektowych, naukowo-artystycznych, organizacyjnych i popularyzatorskich habilitanta

Przechodząc do omówienia pozostałych osiągnięć dr Justyny Machnickiej, chcę podkreślić w tym miejscu, że bardzo wysoko oceniam przygotowaną dokumentację. Staranność, precyzja i kompletność materiału przywodzą na myśl pracę prymusa, który wszystkie zadania wykonuje perfekcyjnie. Tę dokumentację można stawiać za wzór. Recenzent otrzymuje wszystkie informacje ustawowo wymagane w procedurze habilitacyjnej.

A teraz do rzeczy.

Emocje i chłodna kalkulacja – odmienne stany umysłu, które w różnym stopniu uruchamiają i kontrolują procesy twórcze artysty. Projektowanie plakatu z jednej strony z drugiej projektowanie dla nowych mediów i branży IT. Dynamicznie rozwijające się technologie informacyjne determinują zawodowe wybory współczesnych projektantów graficznych, a habilitantka ma pełną świadomość tego stanu rzeczy, wszak jej rozprawa doktorska podejmowała temat projektowania dla Internetu *Estetyka a funkcjonalność w Internecie. Wpływ nowoczesnych technologii na jakość projektowania graficznego*. Dzisiaj na Akademii Sztuki w Szczecinie prowadzi Pracownię Projektowania Wydawnictw i Publikacji Cyfrowych.

Prezentując swoje osiągnięcia, podaje przykłady wykonanych i wdrożonych projektów, między innymi polsko-niemieckiego interaktywnego bedekera pod nazwą: *Przewodnik Szlakiem Mapy Lubinusa* (2014). To ciekawe, zaprojektowane z dużą kulturą wizualną wademekum promujące dziewięć tras przebiegających przez czterdzieści dziewięć miejscowości województwa zachodniopomorskiego. Bazą dla tkanki wizualnej przewodnika stała się XVII-wieczna *Wielka Mapa Księstwa Pomorskiego* wykonana przez kartografa i badacza Eilhardusa Lubinusa. Pomysł połączenia historycznej grafiki z nowoczesnym interaktywnym interfejsem uważam za bardzo trafiony. To świetna forma promocji regionu.

Równie ciekawą realizacją jest powstały w 2015 roku serwis internetowy oraz znak dla Międzynarodowego Festiwalu Muzycznego *Sacrum non Profanum*. Tutaj prostota form tworzących wizualną strukturę serwisu – koła i kwadraty oraz zredukowanie zestawu kolorów do dwóch: czerń + szarość, błękit + walor koloru, zminimalizowała bodźce wzrokowe, zhierarchizowała treść i uprościła nawigację, uzyskując czytelny, oparty na intuicji schemat działania. Postawione przez organizatorów zadanie unowocześnienia wizerunku Festiwalu w celu pozyskania nowej grupy słuchaczy – młodych ludzi – dr Justyna Machnicka wykonała w pełni.

Realizując zlecenia dla rynku komercyjnego, oprócz publikacji cyfrowych, projektuje również znaki graficzne oraz publikacje wydawane drukiem. W latach 2012-2018 zaprojektowała kilkanaście znaków dla instytucji kultury, organizacji społecznych i samorządowych oraz podmiotów rynkowych. Wymieńmy te, które autorka zaprezentowała w dokumentacji: *Sacrum non Profanum* – Międzynarodowy Festiwal Muzyczny; *Akustyczeń* – Festiwal Muzyczny; *Kamienice Szczecina* – promocja Miasta Szczecina; *Subvenia Victima* – Ogólnopolski Związek Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem; *OnWall* – firma z branży usługowej druk materiałów dekoracyjnych na ściany; *Mercatus* – sprzedaż zbóż i środków ochrony roślin; *Go360°* – firma tworząca panoramy 360° oraz wycieczki wirtualne. Wszystkie zaprezentowane znaki i logotypy charakteryzują się dużym

wyczuciem formy, adekwatnością stylu i temperamentu typografii do specyfiki działalności podmiotu, dla którego znak został zaprojektowany. Sygnety znaków w sposób „ilustracyjny” wzmocniają wizualny komunikat. Są zaprojektowane z pełną logiką łączącą treść z formą. To co mnie w nich „uwiera” to ich profesjonalna poprawność. W żadnym nie odnalazłem podjęcia ryzyka eksperymentu, przekroczenia bezpiecznej granicy oczywistości.

Swoje realizacje projektowe doktorantka prezentowała na trzech wystawach indywidualnych:

- „Out of View. Justyna Machnicka. Plakaty z lat 2012–2016”, Galeria R+, Akademia Sztuki w Szczecinie, Szczecin, kwiecień – maj 2016.
- „Justyna Machnicka. Plakaty z lat 2012–2016”, Galeria Refektorium Sztuki, Marianowo, maj – lipiec 2016.
- „Justyna Machnicka (s)twórczyni. Plakaty z lat 2012–2018”, Galeria przy Cerkwi, Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza, Szczecin, styczeń – luty 2019.

Brała udział w blisko czterdziestu wystawach zbiorowych w kraju i zagranicą między innymi:

- 23. Biennale Plakatu Polskiego w Katowicach. Wystawa zakwalifikowanych plakatów, Galeria BWA w Katowicach, Katowice, grudzień 2013.
- 1. Ogólnopolski Przegląd Plakatu Autorskiego Roller Poster. Wystawa prac uczestników TRAFOTrafostacja Sztuki w Szczecinie, sala Underground, Szczecin, Polska, czerwiec – lipiec 2014.
- Międzynarodowe Triennale Plakatu Ekoplągat 2014. Wystawa zakwalifikowanych plakatów, Muzeum Sztuki w Zlinie, Žilina, Słowacja, październik – listopad 2014.
- 7. Virtual Biennale Prague 2014, temat: „Information war”. Wystawa zakwalifikowanych plakatów. Altán Klamovka Gallery, Praga, Czechy, listopad – grudzień 2014.
- Wystawa „12 Artistas na Fazenda Catito” w ramach Międzynarodowych Warsztatów Damar Catitô 2015 w Brazylii. Wystawa powarsztatowa prac Artystów, Ateliê Galeria Priscila Mainieri, São Paulo, Brazylia, sierpień 2015.
- „Blackout”. Wystawa wykładowców i studentów Katedry Grafiki Interdyscyplinarnej Wydziału Sztuk Wizualnych Akademii Sztuki w Szczecinie oraz zaproszonych gości. Centrum Artystyczne Green House, Berlin, Niemcy, lipiec 2016.
- Wystawa plakatów wykładowców i studentów Wydziału Sztuk Wizualnych Akademii Sztuki w Szczecinie w ramach 3. edycji Festiwalu Sztuki „Most – Die Brücke”, most graniczny w Słubicach, Słubice, Polska/Niemcy, czerwiec – lipiec 2016.
- „Res Non Verba”. Wystawa prac studentów i wykładowców Wydziału Sztuk Wizualnych Akademii Sztuki w Szczecinie, Galeria Kobro, Akademia Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, Łódź, Polska, listopad 2016.
- Wystawa wybranych plakatów uczestników 2. Ogólnopolskiego Przeglądu Plakatu Autorskiego Roller Poster, Państwowe Muzeum Literatury Gruzińskiej im. Giorgi Leonidze, Tbilisi, Gruzja, listopad 2016.
- 25. Biennale Plakatu Polskiego w Katowicach 2017. Wystawa plakatów zakwalifikowanych do wystawy, Galeria Sztuki Współczesnej BWA w Katowicach, Katowice, Polska, grudzień 2016 - styczeń 2017.
- Wystawa wybranych plakatów uczestników 3. Międzynarodowego Przeglądu Plakatu Autorskiego Roller Poster, Aleja Kwiatowa w Szczecinie, Polska, kwiecień – maj 2017.
- „Look at us”. Wystawa prac pracowników Wydziału Sztuk Wizualnych Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki w Szczecinie, Szczecin, Polska, czerwiec – lipiec 2018.
- 14. Międzynarodowy Festiwal Jazz w Ruinach „Jazz is woman and woman is jazz”. Międzynarodowa wystawa plakatu, Galerie Pałacu Młodzieży w Katowicach, Galeria Akwarela, Katowice, wrzesień – październik 2018.

W kwartalniku *Przekrój* prowadzi własną rubrykę *Ładne strony*. W latach 2017-2019 opublikowała dwadzieścia osiem autorskich recenzji książek. Jej realizacje są reprodukowane w katalogach i wydawnictwach towarzyszących konkursom, wystawom, konferencjom.

Jest Fundatorką (wraz z Zuzanną Jędrzejewską) i wiceprezesem *Fundacji Generalnie Sztuka*, której głównym założeniem statutowym jest wspieranie rozwoju, promocji i upowszechniania projektowania graficznego, design'u, sztuki, technologii i nauki.

Oczywiście nie mogę pominąć najważniejszego dzieła dr Justyny Machnickiej – *Przeglądu Plakatu Autorskiego Roller Poster*. Z wirtualnej galerii plakatu projekt rozrósł się do międzynarodowej imprezy. Dotychczas odbyły się dwie edycje ogólnopolskie (2014, 2016) i jedna międzynarodowa (2017). Jestem pod ogromnym wrażeniem determinacji i pomysłowości, z jaką autorka rozwija tę imprezę. Ideę przeglądu doskonalili w formule badań naukowych finansowanych z dotacji podmiotowej na utrzymanie potencjału badawczego Akademii Sztuki w Szczecinie. O sile i atrakcyjności tego pomysłu niech świadczy fakt, że w 2018 roku przy projekcie *4 Międzynarodowego Przeglądu Autorskiego Plakatu Roller Poster* pracował dziesięcioosobowy zespół badawczy z profesorem Leszkiem Żebrowskim na czele. Impreza jest doskonałą promocją idei plakatu *self-edition*. Warto zacytować w tym miejscu słowa dr Justyny Machnickiej: *Zadaniem Roller Poster jest pokazać ludziom świat widziany z perspektywy projektantów. Oni za pomocą plakatów odstawiają przed nami część siebie. Dla nich plakat może być swoistym „wyznaniem wiary”, spuentowaniem ich lęków, obaw, zainteresowań, poglądów politycznych. Chciałabym uwolnić plakat z przestrzeni „zamkniętych” i przywrócić go tkance miejskiej. Dlatego od 2017 roku staram się prezentować self-edition w przestrzeni miejskiej, aby zainteresować mieszkańców, przykuwając ich uwagę, po to żeby mieli możliwość zobaczyć, jak współcześni artyści widzą świat.*

Habilitantka umiejętnie promuje swój projekt, pokazując wybrane zestawy plakatów na wystawach w kraju i zagranicą: (Szczecin, Wrocław, Łódź, Saloniki (Grecja), Zakhyntos (Grecja), Tbilisi (Gruzja). Mam nadzieję, że teraz przyjdzie kolej na Gdańsk. Zapraszam panią doktor do współpracy z Wydziałem Grafiki ASP w Gdańsku.

Podsumowując ten fragment recenzji, stwierdzam, że dr Justyna Machnicka jest niezwykle zaangażowaną niestrudzoną popularyzatorką sztuki projektowania i nauki. Jej osiągnięcia w tym obszarze są imponujące. Wymienienie wszystkich inicjatyw, realizacji, działań, których dokonała w latach 2012-2018, czyli od uzyskania doktoratu, mija się z celem, ponieważ ocena zamieniłaby się w nużącą wyliczankę, niepotrzebnie powtarzającą informacje umieszczone w perfekcyjnie przygotowanej dokumentacji habilitacyjnej.

Ocena osiągnięć dydaktycznych habilitantki

Kariera dydaktyczna dr Justyny Machnickiej rozwija się, rzecz można, modelowo. Jest przykładem, jak nowopowstałe uczelnie wyższe budują swoją kadrę dydaktyczną opartą zasadniczo na własnych absolwentach. Po obronieniu dyplomu magisterskiego habilitantka zostaje niejako „od ręki” zatrudniona na godzinach zleconych na stanowisku instruktora na Wydziale Grafiki i Architektury Wnętrz Wyższej Szkoły Sztuki Użytkowej w Szczecinie. Prowadzi w latach 2005-2009 Pracownię Malarstwa i Rysunku. W 2010 roku następuje zmiana jej zatrudnienia. Zostaje asystentką pracującą na pełnym etacie. Wyższa Szkoła Sztuki Użytkowej w Szczecinie staje się

Akademii Sztuki. Wraz ze zmianami strukturalnymi uczelni zmienia się również specjalność dydaktyczna habilitantki. Rozpoczyna pracę na Wydziale Sztuk Wizualnych w Pracowni Projektowania Znaków i Form Identyfikacyjnych. Po uzyskaniu doktoratu w 2012 zostaje zatrudniona na stanowisku adiunkta. Obecnie prowadzi samodzielnie Pracownię Projektowania Wydawnictw i Publikacji Cyfrowych wchodzącą w skład Katedry Grafiki Projektowej. Jest to pracownia wolnego wyboru dla studentów 2 i 3 roku I stopnia oraz 1 i 2 roku II stopnia, a więc z prawem dyplomowania. Rozumiem, że dr Justyna Machnicka uzyskała prawo prowadzenia dyplomów na magisterskich studiach II stopnia na podstawie zgody Rady Wydziału. Zastanawiam się, jako dziekan Wydziału Grafiki ASP w Gdańsku, nad zakresem obowiązków przydzielonym habilitantce. Prowadzenie czterech roczników i to na dwóch formach studiów musi być niezwykle absorbujące dla nauczyciela akademickiego. Wymaga bowiem dwóch niezależnych programów dydaktycznych i czterech sylabusów. Ciekawy jestem, jak została skonstruowana organizacja studiów przy wysokości pensum nauczyciela nukowo-dydaktycznego wynoszącym 240 godzin. Oczywiście wiem, że istnieją godziny ponadwymiarowe. Moje uwagi z pewnością są wynikiem skrzywienia zawodowego; jako tak zwany *funkcyjny*, cały czas myślę o dwóch podstawowych parametrach definiujących jakość kształcenia na uczelniach artystycznych. Pierwszy – to grupy studenckie, drugi – to obszar wiedzy, umiejętności i kompetencji przekazywanych studentom w procesie dydaktycznym. Mądrą regułą Ludwiga Miesa van der Rohe stosowaną przez profesora Lexa DREWINSKIEGO – jak sądzę mistrza habilitantki – dotyczącą komunikacji wizualnej, a brzmiącą „mniej znaczy więcej”, można z pewnością objąć procedury dydaktyczne.

Podrozdział *Autoreferatu* dotyczący dydaktyki dzieli się na dwie bardzo wyraźne części. W pierwszej dr Justyna Machcewicz prezentuje swoją filozofię i metodologię działania wraz z celami, które jako dydaktyk, chce osiągnąć w procesie nauczania. W drugiej prezentuje efekty swojej pracy udokumentowane sukcesami osiągniętymi przez jej studentów w ogólnopolskich konkursach dotyczących projektowania graficznego jak również ich realizacjami na rynku komercyjnym. Warto przytoczyć w tym miejscu parę zdań habilitantki wyjaśniających strategię jej pracy: *Celem Pracowni jest kształcenie umiejętności w zakresie projektowania publikacji tradycyjnych oraz cyfrowych. Dlatego w każdym semestrze studenci mają do wykonania jedno ćwiczenie z obszaru wydawnictw, drugie zaś z obszaru publikacji multimedialnych, i dalej Najważniejszym zadaniem dla mnie, jako wykładowcy akademickiego i równocześnie aktywnego na rynku projektanta, jest inspirowanie studentów do samodzielnego i krytycznego myślenia. [...] Proces pracy projektowej ze studentem zaczynam wraz z nim od poszukiwań ciekawego problemu w ramach danego tematu, który byłby punktem wyjścia i wnosiłby do niego nową wartość. Jest to faza dyskusji, rozmów. Tak jak w każdym innym przypadku projektowym, ważny jest aspekt: myślenie poprzedza działanie.*

Jako belfer z trzydziestoletnim stażem akademickim w pełni rozumiem dumę i radość, jakie odczuwa habilitantka, prezentując osiągnięcia swoich wychowanków. Warto w tym miejscu wspomnieć o Aleksandrze Zaborskiej. Promotorką jej pracy licencjackiej *Projekt autorskiej książki interaktywnej Zwyczajna mowa w regionalnych słowach* (2016) oraz magisterskiej *Projekt autorskiej książki aktywnościowej dla dzieci o Ukrainie – Priviet! znaczy Cześć* (2018) była dr Justyna Machcewicz. Oba dyplomy zostały wyróżnione. Dzisiaj mgr Aleksandra Zaborska jest asystentką habilitantki. Od 2014 roku do chwili obecnej dr Justyna Machcewicz była promotorką szesnastu prac licencjackich i czterech magisterskich, siedem z tych prac otrzymało wyróżnienia. Dyplomy realizowane w pracowni habilitantki dotyczą różnorodnej tematyki, od książek aktywnościowych

zaczynając, na serwisach internetowych kończąc. Ostatni cytat z dysertacji habilitantki to słowa oczywiste jednak niezwykle ważne dla życia zawodowego absolwentów uczelni artystycznych: *Dla mnie jako wykładowcy priorytetem jest przygotowanie studentów do profesjonalnej pracy projektowej na rynku zawodowym, która stanie się ich udziałem po ukończeniu studiów.*

Proponuję, aby wszyscy promotorzy mieli to na uwadze, akceptując tematy dyplomów swoich podopiecznych. Pani dr Justynie Machnickiej szczerze gratuluję efektów akademickiej pracy.

Konkluzja

Oceniając całość dokumentacji przedstawioną przez dr Justynę Machnicką, zawierającą jej pracę habilitacyjną: autoreferat oraz prezentację dzieła projektowego, osiągnięcia twórcze, organizacyjne oraz dydaktyczne – jednoznacznie stwierdzam, że spełnia wszystkie wymagania art. 16 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku (wraz z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego sztuki. Jej praca twórcza wpływa na kształtowanie estetycznych postaw polskiego społeczeństwa w obszarze szeroko rozumianych sztuk wizualnych oraz stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny: sztuki piękne.

Prof. Sławomir Witkowski

